

*Н. Б. Демчишак,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6852-7405>
Р. Р. Юрків,
доктор філософії (фінанси, банківська справа та страхування),
доцент кафедри економіки та публічного управління,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9016-6634>
А. В. Кліпільна,
магістрант, спеціальність "Фінанси і кредит",
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-3444-8934>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.17.59

РОЗВИТОК СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ ЯК ОСНОВА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*N. Demchyshak,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance, Money circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv
R. Yurkiv,
Ph D (Finance, Banking and Insurance), Associate Professor of the Department
of Economics and Public Administration, Ivan Franko National University of Lviv
A. Klipilina,
Master's student of the Department of Finance and Credit, Ivan Franko National University of Lviv*

DEVELOPMENT OF STARTUP ECOSYSTEM AS THE BASIS OF POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE: THE ROLE OF FINANCIAL TECHNOLOGIES, INVESTMENTS AND INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

У статті розглянуто важливість розвитку стартап-екосистеми та інноваційного підприємництва в контексті післявоєнного відновлення України. Досліджується роль стартапів у стимулюванні економічного зростання та залученні інвестицій. Розглядається важливість урядових заходів для створення сприятливого середовища для стартапів шляхом спрощення регуляторного середовища та використання зарубіжного досвіду. У статті наводяться приклади успішних українських стартапів, які здобули міжнародне визнання та внесли значний вклад у розвиток інноваційних технологій та фінансових послуг. Висвітлюються виклики, з якими стикаються підприємства та стартапи в Україні у воєнний час, зокрема відсутність стабільного фінансування, недостатній доступ до ринків та потреба в розвитку технологічної інфраструктури. Сформуовані рекомендації щодо подальшого розвитку стартап-екосистеми в Україні та переходу до моделі інноваційної орієнтованої конкурентоспроможної національної економіки.

The article considers the importance of the development of the startup ecosystem and innovative entrepreneurship in the context of the post-war reconstruction of Ukraine. The role of startups in stimulating economic growth and attracting investments is studied. The importance of government measures and political will to create a favorable environment for start-ups by simplifying the regulatory

environment and attracting foreign expertise is considered. Emphasis is placed on measures to support startups and creative business initiatives by the Ministry of Digital Transformation and the Ukrainian Startup Fund. The article provides examples of successful Ukrainian startups that have gained international recognition and made a significant contribution to the development of innovative technologies and services. The priority directions of the development of startups and innovative technologies in wartime are considered. Sources of investments in Ukrainian startups, as well as the amount of investments they have attracted in recent years, have been analyzed. It also highlights the challenges faced by startups in wartime Ukraine, such as the lack of stable funding, insufficient access to markets, and the need to develop a technocratic infrastructure. In the conclusion of the article, conclusions are drawn regarding the importance of the further development of the startup ecosystem in Ukraine and the transition to an innovative, competitive national economy. Recommendations are suggested, including government incentives and foreign support. Thus, the development of the startup ecosystem in Ukraine at the national level requires balanced and effective state support, both institutional and financial, innovative initiatives and creative entrepreneurship. The prospects of further research are in deepening the understanding and substantiation of the strategic vision of the development of innovative entrepreneurship as a result of support for startups and the functioning of an effective startup ecosystem, the national character of which will guarantee the innovative security of Ukraine.

Ключові слова: стартап, стартап — екосистема, інновації, інноваційне підприємництво, відновлення економіки, фінансові технології, інвестиції.

Key words: startup, startup ecosystem, innovations, innovative entrepreneurship, recovery of the economy, finTech, investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Глобальним трендом сьогодення є розвиток та підтримка нових форм підприємницької діяльності, у тому числі у вигляді стартапів. Війна росії проти України лише актуалізує та посилює інтерес до нових рішень та ідей, які будуть зорієнтовані на перемогу та післявоєнне відновлення країни. При цьому ІТ-бізнес та технологічні стартапи стали чи не основним драйвером розвитку української економіки та інвестиційної активності у воєнний час. Тому в умовах обмеженості ресурсів та непропорційно значних загроз для бізнесу актуальним є аналіз стану й перспектив розвитку стартап-екосистеми України, впливу фінансових технологій на інноваційне середовище країни як запоруки успішного відновлення після війни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням стартап-екосистеми та інноваційного підприємництва займалися низка зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема: С. Бланк, З. Варналій, О. Гуменна, С. Кушнір, О. Левковець, В. Омеляненко, В. Сандугей, С. Сардак, О. Чернявська та ін. Проте новизна цих проблем, особливо для української науки і практики, обумовлює необхідність продовження досліджень у зазначеному напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є оцінка трендів інноваційного підприємництва та обґрунтування орієнтирів розвитку української стартап-екосистеми в умовах воєнного часу та для післявоєнного відновлення, зважаючи на роль фінансових технологій та інвестиційного середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останніх десятиліть стартапи стали чи не найпоширенішою формою малого інноваційного підприємництва в світі. В Україні поступово теж формується стартап-культура, є активна спільнота стартапів, але через тривалу війну економіка та бізнес стикаються із серйозними проблемами фінансування перспективних ідей та проєктів. Значна частина підприємців в державі працюють у надскладних умовах, щоб зберегти ліквідність свого бізнесу, стимулювати подальші інвестиції, що мінімізує витрати часу і коштів на фінансування стартапів і є вагомою проблемою сьогодення, враховуючи те, що без креативних ідей, новаторських рішень у різних галузях і секторах економіки, сферах життєдіяльності складно буде працювати над програмними документами і стратегіями задля післявоєнного відновлення. Водночас багато стартапів уже як реальні підприємства часто реєструються і працюють за кордоном і мають співробітників як в Україні, так і в сусідніх країнах, однак де-юре уже не є українськими з усіма іншими негативними наслідками.

Уточнимо першочергово теоретичні аспекти та концептуальне розуміння стартапу, як форми інноваційного бізнесу. Єдиного загальноприйнятого трактування поняття стартапу наразі немає. Наприклад, автор концепції розвитку споживачів Стів Бланк [19], експерт інноваційно-технологічного бізнесу, розглядає стартап як тимчасову структуру, яка протягом всього свого життєвого циклу займається пошуком відновлювальної, прибуткової і масштабованої бізнес-моделі. Водночас П. Грем [22] називає стартап компанією, що розраховує на швидке зростання. У працях С. Кушнір стартап —

новий проект, можливо, навіть на стадії розробки, метою якого є отримання прибутку, який швидко розвивається в будь-якій з існуючих галузей економіки [6]. На наш погляд, в більшості випадків стартапом можна вважати проект одного чи кількох інноваційно орієнтованих учасників команди, зазвичай без юридичного оформлення як суб'єкт господарювання (принаймні на початкових етапах), результатом просування якого мало б бути залучення фінансових та інших інвестиційних ресурсів для розвитку. Водночас часто стартапами вважаються відносно молоді інноваційні підприємства (уже зареєстровані і активно працюючі на ринку), які продовжують залучення коштів і презентують себе усе ще як стартап (у тім числі, дрібні стартапи у сфері фінансових технологій (FinTech)). Такі неоднозначні погляди і різнотрактування поширені як в Україні, так і за кордоном, тобто чіткості у розумінні стартапу немає, однак надалі базуватимемось саме на них.

Під екосистемою розуміють "сукупність інституцій, які ефективно взаємодіють в економічній системі" [1]. Відповідно, стартап-екосистему можемо трактувати, як сукупність взаємодіючих інституцій та інноваторів, а також відповідного бізнес-середовища, що забезпечує розвиток стартапів, у тім числі їх просування, фінансування та пропагування стартап-культури. Часто використовують поняття фінтех-екосистеми, коли говорять про впровадження фінансових технологій у різних сферах.

Інноваційне підприємництво — це діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [13]. Тобто стартап — це форма інноваційного підприємництва, ключовою ознакою якого є саме новизна покладеної в основу стартапу ідеї, інноваційність створюваного продукту, впроваджуваної технології, а також механізми просування (формування команди, постійні пітчінги проекту, участь у конкурсах, залежно від етапу розвитку, активний пошук інвесторів, участь в акселераційних та інкубаційних програмах, намагання масштабуватись тощо).

На думку деяких фахівців, українська стартап-екосистема почала формуватися близько 10 років тому, і продовжує перебувати на етапі становлення. Основним джерелом її фінансування є бутстрепінг, тобто власні кошти підприємців та доходи, які вони отримують. Частина технологічних стартапів швидко переорієнтовуються на нові продукти, щоб допомогти державі та ЗСУ. Але є й ті стартапи, які не можуть це зробити, оскільки працювали із, наприклад, проектами у сфері сталого розвитку чи фінтеху. За оцінками на початок війни, топ-5 найпопулярніших індустрій серед стартапів — це програмне забезпечення як послуга, медтехніка та охорона здоров'я, штучний інтелект, енергетика, сільське господарство [18].

Окрім власних коштів, другим за вагомістю джерелом інвестицій в українські pre-seed-стартапи (на так званому передпосівному, першому етапі) до початку війни було державне фінансування. Згідно із даними проекту "Польсько-український міст стартапів", 31% українських команд отримували гранти на розвиток від Українського фонду стартапів (USF). Фонд активно почав працювати у 2020 році як державний і за три роки

своїєї роботи профінансував понад 200 проектів майже на 6,3 млн дол. США. В умовах війни USF разом із урядом зосередилися на підтримці проектів подвійного призначення для підвищення обороноздатності країни та післявоєнної відбудови. В рамках спеціальної програми підтримки надаються гранти у розмірі 35 000 млн дол. США для стартапів в галузі оборонної сфери, будівництва, кібербезпеки, медицини та підтримки психічного здоров'я, освіти [18]. Погоджуємось, що це найбільш важливі сфери сьогодні для України. Тобто USF можна вважати першим потужним прикладом інтересу держави у реальних механізмах підтримки стартапів і визнання важливості стартапів для старту молодих підприємств, а як результат — розвитку інноваційного підприємництва. Втім, зрозуміло, що поки що обсяги і масштаби такої підтримки не відповідають запитам інноваторів, однак стратегічна візія у цьому контексті однозначно правильна. У перспективі такі інструменти сприятимуть розвитку стартап-екосистеми України.

Відзначимо, що Український фонд стартапів був створений у 2018 році, а станом на 2023 р. — це уже без сумніву одна з важливих інституцій, яка допомагає технологічним стартапам залучити кошти на ранніх етапах та запустити власні проекти завдяки тому, що діяльність Фонду розподілена за чотирма напрямками:

- фінансова підтримка стартапів у формі грантів;
- надання доступу до менторів та супровідних послуг;
- створення умов для доступу до акселераційних програм;
- налагодження координації між учасниками стартап-екосистеми [16].

Зокрема, Фонд вже допомагає активно розвиватися стартапам у напрямку military-tech. Так 26-28 серпня 2022 р. було проведено перший Drone Hackathon, за результатами якого 6 команд проходять акселерацію на базі Фонду. А також перший в Україні Drone Demo Day, який зібрав понад 300 учасників. Уже 27 грудня 2022 р. уряд ухвалив постанову, згідно з якою Фонд розвитку інновацій (інша назва Фонду) переходить у сферу управління Міністерства цифрової трансформації. Це дасть змогу системно реалізовувати ідеї та розвивати стартапи під координацією Мінцифри. Раніше Фонд входив до сфери управління Міністерства фінансів [16].

Наприкінці січня 2023 р. стартував спільний проект Мінцифри та Фонду розвитку інновацій "Кабінет Стартапів України". Він став новим майданчиком для промоції українських IT-продуктів, насамперед miltech-розробок. Завдяки роботі Фонду розвитку інновацій під управлінням Мінцифри українські стартапери, на думку фахівців, зможуть реалізовувати революційні ідеї, які збережуть життя громадян і сприятимуть перемозі [8]. Такий досвід підтримки інновацій важливий не лише для України, а й для багатьох країн світу, яким може загрожувати військова агресія. Цінність українського досвіду у тому, що стартапи в miltech створюються в умовах війни, а деякі рішення інноваторів одразу апробовуються під час військових дій. Тому вважаємо, що здобутки у цьому контексті важливі для перемоги, вони зміцнять національну безпеку і сприятимуть відновленню країни.

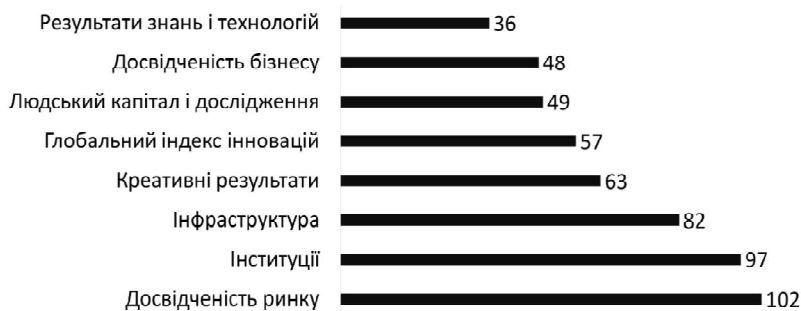

Рис. 1. Рейтинг України за складовими Глобального інноваційного індексу 2022 р.

Джерело: побудовано на основі [21].

Для прикладу станом на 01.03.2023 р. у новому випуску Кабінету Стартів України презентували три воєнні розробки [8]:

— "Грізельда" — програмний комплекс для збору, систематизації та аналізу розвідданих з відкритих та закритих джерел;

— "Хижак" — піхотний тактичний комплекс, який підвищує ефективність кулеметника в умовах сучасного мобільного бою. Комплекс істотно збільшує боезапас під час використання кулемета та забезпечує автоматичне подання патронів. Тож кулеметникові не доводиться часто перезаряджати зброю;

— "ST1" — автономний дрон для пошуку та маркування вибухонебезпечних предметів, пришвидшує процес розмінування та дозволяє зберегти життя саперів, його можна застосовувати на будь-яких ландшафтах. На відміну від машин для розмінування, він дешевший, швидший та більш маневрений.

Українські стартапи можуть отримати реальні фінансові ресурси за рахунок окремих грантових програм від глобальних IT-компаній, зокрема це має значення для фінтех-стартапів. Зокрема, Amazon Web Services (AWS) оголосила про виділення кредитів (реально грантів) на користування послугами компанії на суму до 100 000 дол. США, а в Google запустили фонд у розмірі 5 млн дол. США для 50 українських стартапів, що були засновані протягом 2022 року. Водночас міжнародну освітню програму для засновників і топ-менеджерів стартапів запропонувала Meta у партнерстві з українською компанією Genesis. Беззаперечно і цінність програм, які орієнтовані на певні сектори. Скажімо, Mastercard оголосила програму Start Path Ukraine, в межах якої надасть гранти в розмірі 10 000 дол. США для 5 українських стартапів, що спеціалізуються у фінтех [18]. Фінтех для України матиме особливе значення, зважаючи на тренди цифровізації, прогрес у розвитку різних платіжних систем, нові послуги та інструменти для фінансового інжинірингу.

Стартапи загалом намагаються будувати свій бізнес на інноваціях, які можуть бути глобальними, а також локальними (тобто, бути інновацією в певній країні, галузі, на ринку, або ж навіть і у певній ринковій ніші). Основною відмінністю стартапів є намагання швидко зростати і залучати фінансування, активно виходити на ринок. З огляду на ці фактори, не всі новостворені підприємства, навіть інноваційні, можуть вважатися стартапами за своїм характером і цільовими орієнтирами.

Розвиток стартап-екосистеми є завданням стратегічним і водночас таким, що не може бути реалізовано швидко, навіть серйозними заходами і ресурсами. Важливим при цьому є інноваційний потенціал та оцінка країни інвесторами, для яких одним із переконливих джерел інформації є міжнародні оцінки і експертні рейтинги. Для прикладу, сильними сторонами України у рейтингу за складовими Глобального інноваційного індексу 2022 є позиції, що безпосередньо пов'язані з людським капіталом: результати знань і технологій, людський капітал і дослідження, досвідченість бізнесу і креативні результати (рис.

1).

Як видно із рис. 1, креативність та інтелектуальний потенціал оцінюються достатньо високо, навіть якщо порівнювати із аналогічними показниками інших країн. При цьому Україна робить вдалі кроки на шляху становлення та розвитку інноваційного підприємництва та стартапів упродовж останніх років, безумовно враховуючи корективи, внесені війною і акценти на miltech. За даними Startup ranking, станом на 01.05.2023 р. Україна має 367 зареєстрованих стартап-компаній і посідає 39 місце серед країн світу за кількістю зареєстрованих стартап-компаній [15]. За оцінками фахівців, українські стартапи демонструють стійкість, попри війну та рецесію, зі зростанням вартості компаній у 3,3 рази з 2020 року. При цьому у 2021 році держава посідала 34-те місце серед країн з найбільшим стартап-потенціалом у рейтингу Глобального дослідницького центру стартапів та інновацій StartupBlink. У 2022 році через російську агресію Україна опустились на 50-те місце [4]. Такі результати рейтингування засвідчують довіру до українців-інноваторів та бізнес-структур, що намагаються впроваджувати інновації. Втім масштабів підтримки власне стартапів, як напряду інноваційного підприємництва, Українським фондом стартапів, низкою акселераторів, бізнес-інкубаторів, поки-що недостатньо. Більше того, на наш погляд, все ж немає, попри усі декларації, програмні документи і стратегії комплексної візії розвитку стартап-екосистеми, при тому, що фінтех-екосистема, наприклад, і її становлення у стратегічних документах НБУ (Стратегія розвитку фінтеху 2025 тощо) більш ґрунтовно відображені.

Проаналізуємо детальніше обсяги, у яких українські стартапи залучали інвестиції упродовж 2018—2022 рр. (рис. 2).

На рис. 2 можемо спостерігати значне зростання обсягу інвестицій з 2018 року. У 2021 році було залучено рекордну суму інвестицій на суму 832 млн дол. У 2022 році через початок повномасштабної війни в I кварталі інвестиції були незначні, відтак і результат — спад порівняно з 2021 р., у підсумку сума всього 724 млн дол. США. У 2022 році попри війну українські стартапи отримали понад 6 млрд дол. США доходу, що на 542 млн дол. США більше, ніж у 2021 році. При цьому з 2020 року їх вартість зросла втричі. Такі дані оприлюднили в компанії Google в рамках програми "Фонд підтримки Google для стартапів в Україні". При цьому загальна ситуація на ринку залишається досить несприятливою. Понад 90% украї-

нських стартапів, за оцінками експертів, декларують, що їм потрібна фінансова підтримка й інвестиції для продовження діяльності та розширення [5]. Також при цьому необхідно відзначити, що наведені вище оцінки обсягів фінансування стартапів, інших параметрів стартап-екосистеми України поки що є доволі дискусійними, адже немає чіткості в нормативній базі, офіційної статистики, належних аналітичних узагальнень. З іншого боку, зважаючи на складність розмежування стартапів, їх виокремлення з-поміж інших інноваційних підприємств об'єктивно ускладнюється оцінка в частині кількісних параметрів.

Розглянемо топ-5 українських стартапів, яким вдалося залучити інвестиції, що перевищили 5 млн дол. США. Зазначимо, що дві позиції в топ-5 посіли крипто-стартапи, незважаючи на певний "обвал" в цій індустрії на рубежі 2022-2023 рр.:

— 5 місце — "Spin Technology" — стартап у сфері кібербезпеки (розроблено антивіруси для сторонніх SaaS-сервісів, а програмне забезпечення розпізнає загрози на різних платформах, з-поміж яких Google Workspace, Microsoft Office 365, Salesforce);

— 4 місце — "Preply" — платформа для підбору репетиторів, які допомагають вивчити іноземну мову (уже понад 49 000 викладачів із 185 країн і близько 50 мов на вибір);

— 3 місце — "AirSlate" —aaS-сервіс автоматизації робочих процесів без коду (на платформі — рішення для розробки, інтеграції, автоматизації документообігу з хмарами; у червні 2022 року компанія залучила 51,5 млн дол. США під час раунду серії C від G Squared UIPath Ventures та стала "єдинорогом", адже її оцінка перевищила 1,25 млрд. дол. США);

— 2 місце — "Unstoppable Domains" — крипто-стартап, де команда створює короткі домени NFT, до яких користувач може прив'язати адреси всіх своїх криптогаманців (стартап, залучивши фінансування в липні 2022 року, став другим українським "єдинорогом" з оцінкою в 1 млрд. дол. США, причому йому вдалося здобути такий статус у воєнний час);

— 1 місце — "Near Protocol" — компанія запустила блокчейн-платформу, що допомагає розробникам створювати децентралізовані сервіси dapps (компанія 2022 року двічі залучила інвестиції: вперше у січні — 150 млн дол. США від Three Arrows Capital, Dragonfly Capital, a16z, Mechanism Capital, а вдруге у квітні — уже 350 млн дол. США від Tiger Global, Republic Capital, Hashed, FTX Ventures, Dragonfly Capital та інших інвесторів) [11].

Так, уже в 2023 р. національна стартап-екосистема була презентована на масштабних міжнародних заходах. Технологічний світ — 2023 розпочав із декількох масштабних технологічних івентів, наприклад Mobile World Congress 2023 у Барселоні (найбільший та найвпливовіший конгрес з мобільних технологій у світі) [4]. На 4YFN Awards, який проходив у межах MWC, українська делегація представила вісім стартапів, при цьому мала успіх, адже стартап BEHOLDER увійшов у TOP 50 4YFN Awards,

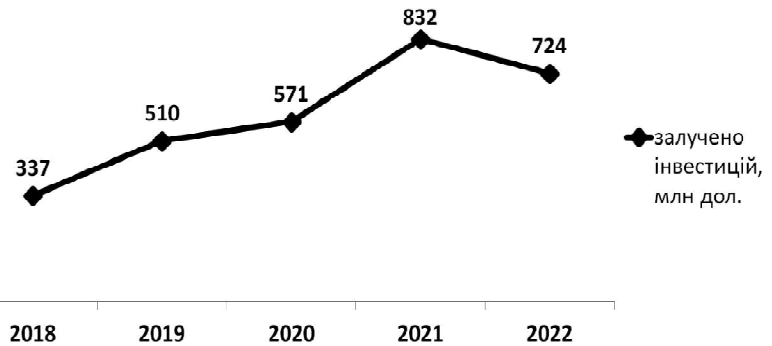

Рис. 2. Обсяг інвестицій, який залучали українські стартапи у 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [11; 14; 9].

а XSight домовився про пілотний проєкт з Wall Street Journal. З-поміж інших знакових івентів, де були представлені вітчизняні стартапи, CES — провідна міжнародна виставка технологій. У свою чергу 19 березня в Остіні завершилась конференція SXSW 2023, яка зібрала лідерів світу у сфері фінансових технологій, інновацій, культури та інших напрямів. Учасниками заходу від України були 8 стартапів, що мали змогу пітчити свої проєкти перед інвесторами [4].

Безумовно у контексті зазначених вище успіхів, вважаємо, вагоме значення має презентація і промоція українських стартапів на міжнародній арені на різних конкурсах та інших заходах, де є змога продемонструвати потенціал максимально широкому колу інвесторів. Цінність також у так званих спеціалізованих стартап-хакатонах і конкурсах, де змагаються за призові кошти стартапи лише у певних галузях, наприклад відновлювальній енергетиці, зелених технологіях, освіті, медицині. В Україні також зусиллями Українського фонду стартапів та інших стейкхолдерів є успішні спроби проведення таких спеціалізованих конкурсів, що вважаємо доречною практикою з огляду на можливість відбору лише тих ідей, які цікавлять певний сегмент інвесторів. Безумовно цілком логічно, що багато конкурсів у 2022 р. було орієнтовано на miltech, враховуючи наслідки війни.

Повоєнна відбудова України має відбуватись на базі концепту технологічно-цифрової трансформації та інноваційності, розширення впровадження фінансових технологій і рішень, зокрема в частині фінансового інжинірингу. Важливо ініціювати такий сценарій післявоєнного розвитку, розробивши концепцію комплексного плану повоєнної відбудови країни на нових технологічних принципах [10]. У липні 2022 року Урядом було презентовано План відновлення України, який включає перелік ключових напрямків та необхідні обсяги фінансування відбудови країни. Метою плану є об'єднання всіх інституцій у досягненні спільної мети, а саме швидко, ефективно, інноваційно відбудувати країну після війни. План має 17 запланованих орієнтирів, за якими буде відбуватися відбудова, що передбачають реалізацію 852 проєктів і 75 заходів, серед яких є місце і інноваційній складовій [12]. Відтак, саме складова плану, пов'язана із розвитком інноваційного підприємництва, чому передують формування дієвої стартап-екосистеми, повинна стати реальним орієнтиром для конкретних

рішень у межах ухвалених нормативно-правових актів і вдосконаленого інституційного середовища підтримки інноваторів, серед яких вчені-розробники, креативна молодь і студенти, будь-які інші стейкхолдери.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Активізація підтримки стартапів, які є відносно новою "формою" підприємництва, яка немає інституційного визнання, пожевляє розвиток інноваційної інфраструктури, активізує інноваційно орієнтованих суб'єктів господарювання, представників студентства, наукових шкіл українських закладів вищої освіти, інвесторів, які потребують нових рішень та ідей. Перехід до інноваційної конкурентоспроможності післявоєнної національної економіки буде складним і довготривалим процесом, який потребуватиме ефективної системи менеджменту інноваціями на нових підходах, враховувати сукупність викликів сьогодення і майбутнього, в першу чергу національній безпеці.

Інноваційне підприємництво, яке б стимулювалось дієвими бюджетно-податковими інструментами, підтримувалось закордонними інвесторами могло б стати підґрунтям відновлення української економіки. Технологічні вітчизняні стартапи, переорієнтувавшись на нові продукти, сприяли б допомозі державі у війні, а подальші дієві інституційні зусилля, прикладом яких є успіх Фонду розвитку інновацій, повинні й надалі активно впроваджуватись задля реальної підтримки стартапів у ключових і стратегічно важливих напрямках для країни, а також загалом для сприяння реалізації і монетизації креативних ідей та рішень розробників. Іноземна підтримка з боку потужних бізнес-інкубаторів та акселераторів, інших стейкхолдерів також мала б сприяти формуванню ефективної стартап-екосистеми, яка б мобілізувала внутрішні і зовнішні ресурси інвесторів, держави, інших донорів та суб'єктів національної інноваційної системи. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у поглибленні розуміння й обґрунтування стратегічної візії розвитку інноваційного підприємництва як результату підтримки стартапів і функціонування дієвої стартап-екосистеми, національний характер якої гарантуватиме інноваційну безпеку України.

Література:

1. Гуменко О.В., Ганущак-Єфіменко Л.М. Формування споживчої цінності знань в інноваційній екосистемі. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 2 (152). С. 8—13.
2. Демчишак Н.Б., Гудима Р.П. Розвиток фінтеху в Україні та світі на основі використання технологій блокчейну і штучного інтелекту. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2021> (дата звернення: 22.04.2023).
3. Демчишак Н.Б., Хильченко М.О. Стартап-екосистема: інституційні та фінансові аспекти стимулювання розвитку в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 13—14. С. 5—13.
4. Денікеєва Н. Як розвивати стартап-потенціал України. Економічна правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/19/699280/> (дата звернення: 22.04.2023).

www.epravda.com.ua/columns/2023/04/19/699280/ (дата звернення: 22.04.2023).

5. Інформаційно-аналітичний огляд Міністерства Фінансів України (2023). У 2022 році українські стартапи отримали понад \$ 6 мільярдів доходу. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/04/05/103568888/> (дата звернення: 05.04.2023).

6. Кушнір С. О. Краудфандинг як одна з реальних можливостей фінансування стартапів та перспективи його розвитку в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 13. Ч. 3. С. 132—135.

7. Левковець О.М. Стартап-екосистема України в контексті завдань збереження та розвитку інноваційного потенціалу. Економічна теорія та право: НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2022. № 3 (50). С. 59—85.

8. Міністерство цифрової трансформації України. Інноваційні воєнні розробки: українські miltech-стартапи. Кабінет Стартапів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/innovatsiini-voenni-rozrobky-ukrainski-miltech-startapy-zapitchyly-vlasni-produkty-u-novomu-vypusku-kabinetu-startapiv-ukrainy> (дата звернення: 20.04.2023).

9. Некрасов В. Пів мільярда за рік: десять чільних українських стартапів (2020). Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/24/659769> (дата звернення: 01.04.2023).

10. Омеляненко В. А. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

11. Підгайна Є. Топ-8 українських стартапів 2022-го: кому вдалося залучити найбільший обсяг інвестицій (2022). Mind. URL: <https://mind.ua/publications/2025-1229-top-8-ukrayinskih-startapiv-2022-go-komu-vdalosya-zaluchiti-najbilshij-obsyag-investicij> (дата звернення: 01.04.2023).

12. Сандугей В.В., Манжула Є.В. Розвиток інноваційного підприємництва як фактор післявоєнного відновлення економіки України. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 67. С. 3—8.

13. Сардак С.Е. Особливості інноваційної діяльності сучасних підприємств в умовах глобальної інтелектуалізації. Управління розвитком суб'єктів підприємництва в умовах викликів XXI століття: колект. монографія. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 420 с. С. 325—334.

14. Свірневська В. Українські "єдинороги": вітчизняні стартапи у 2020 році залучили рекордні інвестиції (2021). URL: https://financy.24tv.ua/ukrayinski-startapi-2020-rotsi-zaluchili-rekordni-novini-sogodni_-p1590951 (дата звернення: 01.04.2023).

15. Світовий рейтинг стартап-сервісів (2023). URL: <https://www.startupranking.com/countries> (дата звернення: 01.05.2023)

16. Фонд розвитку інновацій переходить в управління Мінцифри (2022). Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/fond-rozvytku-innovatsii-perekhodyt-v-upravlinnia-mintsyfyry-rishennia-uriadu> (дата звернення: 04.04.2023).

17. Чернявська О. В., Гнипа-Черневецька Л. В., Чжицеюнь Ван. Стартап як об'єкт інвестиційного процесу:

сутність та життєвий цикл існування. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2017. № 5. С. 119—128.

18. Шкіль Л. Фінансування українських стартапів під час війни: де шукати інвестиції. URL: <https://ain.ua/2022/11/16/finansuvannya-ukrayinskyh-startapiv-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 27.03.2023).

19. Blank S. What Founders Need to Know: You Were Funded for a Liquidity Event. — Start Looking, available URL: <https://steveblank.com/category/venture-capital> (дата звернення: 02.05.2023).

20. Galadzhii A. Stages of Startup Development or Seven Pillars of Success. Litslink.Starup Laboratory. 2020. URL: <https://litslink.com/blog/stages-of-startup-development> (дата звернення: 27.03.2023).

21. Global Innovation Index 2022 (Ukraine). URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/ua.pdf (дата звернення: 04.05.2023).

22. Graham P. Startup equals Growth: Want to Start a Startup? URL: <http://www.paulgraham.com/growth.html> (accessed: 02.05.2023).

References:

1. Humenna, O.V. and Hanushchak-Yefimenko, L.M. (2014), "Formuvannia spozhyvchoi tsinnosti znan v innovatsiinii ekosystemi", Aktualni problemy ekonomiky, vol. 2, no. 152, pp. 8—13.

2. Demchyshak, N. B. and Hudyma, R.P. (2021), "Development of fintech in Ukraine and the world based on the use of blockchain and artificial intelligence technologies", Efektyvna ekonomika, vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8948> (Accessed 22 April 2023).

3. Demchyshak, N. B. and Hylchenko, M.O. (2021), "Startup ecosystem: institutional and financial aspects of promoting development in Ukraine", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 13—14, pp. 5—13.

4. Ekonomichna pravda (2023), "How to develop startup potential of Ukraine", available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/19/699280/> (Accessed 22 April 2023).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2023), "In 2022, Ukrainian startups received more than \$ 6 billion in revenue", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2023/04/05/103568888/> (Accessed 5 April 2023).

6. Kushnir, S.O. (2015), "Crowdfunding as one of the real possibilities of functioning of the startups and its development prospects in Ukraine", Naukovy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu, vol. 13, no. 3, pp. 132—135.

7. Levkovec, O. M. (2022), "Startup ecosystem of Ukraine in the context of tasks and preservation of innovative potential", Ekonomichna teoriya ta pravo NYuU im. Yaroslava Mudrogo, vol. 3, no. 50, pp. 59—85.

8. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2023), "Innovative military developments: Ukrainian miltech startups", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/innovatsiini-voienno-rozrobky-ukrainski-miltech-startapy-zapitchyly-vlasni-produkty-u-novomu-vypusku-kabinetu-startapiv-ukrainy> (Accessed 20 April 2023).

9. Ukrains'ka pravda (2020), "Half a billion in a year: ten leading Ukrainian startups", available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/24/659769> (Accessed 1 April 2023).

10. Omelyanenko, V. A. (2022), Innovacijni osnovi vidnovlennya ta rozvitku kraїн pislya zbrojnih konfliktiv [Innovative foundations of recovery and development of countries after armed conflicts], Innovacijnij vimir, Institute of Innovative Development Strategies and Knowledge Transfer, Sumy, Ukraine.

11. Mind (2022), "Top 8 Ukrainian startups of 2022: who managed to attract the largest amount of investments", available at: <https://mind.ua/publications/20251229-top-8-ukrayinskih-startapiv-2022-go-komu-vdalosya-zaluchiti-najbilshij-obsyag-investicij> (Accessed 1 April 2023).

12. Sanduhej, V. V. and Manzhula, Ye.V. (2022), "The development of innovative entrepreneurship as a factor in the post-war recovery of Ukraine's economy", Infrastruktura rynku, vol. 67, pp. 3—8.

13. Sardak, S.Ye. (2019), Osoblivosti innovacijnoi diyal'nosti suchasnih pidpriemstv v umovah global'noi intelektualizacii [Peculiarities of innovative activity of modern enterprises in conditions of global intellectualization], Bila, K. O., Dnipro, Ukraine.

14. 24 finances (2021), "Ukrainian "unicorns": domestic startups attracted record investments in 2020", available at: https://financy.24tv.ua/ukrayinski-startapi-2020-rotsi-zaluchili-rekordni-novini-sogodni_n1590951 (Accessed 1 April 2023).

15. Startupranking (2023), "World rating of startup services", available at: <https://www.startupranking.com/countries> (Accessed 1 May 2023).

16. Government portal (2022), "The Innovation Development Fund is transferred to the Ministry of Digital Affairs", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/fond-rozvytku-innovatsii-perekhodyt-v-upravlinnia-mintsyfy-rishennia-uriadu> (Accessed 4 April 2023).

17. Chernyavska, O.V. Gnipa-Chernevecka, L. and Chzhicyeyun, Van. (2017), "Startup as an object of the investment process: essence and life cycle of existence", Naukovy visnyk Poltavskogo universitetu ekonomiki i torhivli, vol. 5, pp. 119—128.

18. Ain (2022), "Funding of Ukrainian startups during the war: where to look for investments", available at: <https://ain.ua/2022/11/16/finansuvannya-ukrayinskyh-startapiv-pid-chas-vijny/> (Accessed 27 March 2023).

19. Start Looking (2016), "What Founders Need to Know: You Were Funded for a Liquidity Event", available at: <https://steveblank.com/category/venture-capital> (Accessed 2 May 2023).

20. Litslink.Starup Laboratory (2020), "Stages of Startup Development or Seven Pillars of Success", available at: <https://litslink.com/blog/stages-of-startupdevelopment> (Accessed 27 March 2023).

21. WIPO (2023), "Global Innovation Index 2022 (Ukraine)", available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/ua.pdf (Accessed 4 May 2023).

22. Graham, P. (2012), "Startup equals Growth: Want to Start a Startup?" available at: <http://www.paulgraham.com/growth.html> (Accessed 2 May 2023).

Стаття надійшла до редакції 14.08.2023 р.